הלכה · משנה תורה · מפרשים · קרית ספר · ספר משפטים

# קרית ספר על משנה תורה, הלכות שכירות

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# קרית ספר על משנה תורה, הלכות שכירות

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרית-ספר-על-משנה-תורה-הלכות-שכירות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 4
הלכה א ..... 4
הלכה ד ..... 5
**פרק ב** ..... 6
הלכה א ..... 6
הלכה ו ..... 6
הלכה ח ..... 7
הלכה ט ..... 7
**פרק ג** ..... 7
הלכה א ..... 7
הלכה ב ..... 7
הלכה ד ..... 7
הלכה ט ..... 8
**פרק ד** ..... 8
הלכה א ..... 8
**פרק ה** ..... 8
הלכה א ..... 8
**פרק ו** ..... 8
הלכה א ..... 8
**פרק ז** ..... 9
הלכה א ..... 9
**פרק ח** ..... 9
הלכה א ..... 9
**פרק ט** ..... 9
הלכה א ..... 9
**פרק י** ..... 9
הלכה א ..... 9
הלכה ב ..... 10
הלכה ג ..... 10
**פרק יא** ..... 10
הלכה א ..... 10
הלכה ב ..... 10
הלכה ד ..... 11
הלכה ה ..... 11
הלכה ו ..... 11
**פרק יב** ..... 11
הלכה א ..... 11
הלכה ב ..... 12
הלכה ג ..... 12
הלכה ד ..... 13
הלכה ה ..... 13
הלכה י ..... 13
הלכה יד ..... 14
**פרק יג** ..... 14
הלכה א ..... 14

# פרק א

## הלכה א

**מצות ריא** לדון בדיני שוכר ונושא שכר וד' שומרים הם ודיניהם שלשה וכדתנן להו פרק השוכר דף צ"ג ויליף להו מקראי פרק השואל דף צ"ד דתנו רבנן פרשה ראשונה נאמרה בש"ח דכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ופטר בה על הגניבה כדכתיב וגונב מבית האיש שטוען שנגנבה הימנו וכתיב ונקרב בעל הבית אל האלהים ואוקימנא לשבועה דכתיב הכא שליחות יד אם לא שלח ידו וכתיב בפרשה שניה נמי שליחות יד שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו מה שליחות יד דהתם בשבועה אף שליחות יד דהכא בשבועה שלא שלח בה יד. פרשה שניה בש"ש כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה ובה חייב על הגניבה ופטר על האונסין בשבועה דכתיב ומת או נשבר או נשבה אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם ואם גנוב יגנב ישלם ומסתברא דשניה בשומר שכר שכן חייב בגניבה ואבדה כדאמרינן. פרשת שלישית בשואל כדכתיב בהדיא וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת שלם ישלם חייב עליה אונסין כשאין בעליו עמו ופטור במתה מחמת מלאכה כדנילף בהלכות שאלה בס"ד. ושומר שכר והשוכר דין אחד להם כדתנן התם [וילפינן מדכתיב (שמות כב, יד) גבי שואל אם שכיר הוא בא בשכרו שאין לו משפט שואל ולא פי' מה דינו ולפי' אמרו שהוא כשומר שכר שהוא מהנה לבעל הוא נהנה גם כן מה שאין כן בשומר חנם] וגניבה כתיבה בהדיא בפרשה שומר שכר ואבדה ילפינן לה מדכתיב אם גנב יגנב אין לי אלא גניבה אבדה מנין ת"ל אם גנב יגנב מ"מ ולמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם ילפינן לה בק"ו מגניבה שקרובה לאונס וחייב בה אבדה שקרובה לפשיעה לא כ"ש ואידך מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא כדאמ' התם דף צ"ד ושואל דאמרינן דחייב בכל בשלמא שבורה ומתה דכתיב ביה או נשבר או מת אלא שבויה מנ"ל דאי תימא נילף מיניהו מה לשבורה ומתה שכן אונסא דסליק אדעתא הוא תאמר בשבויה שכן אונסא דלא סליק אדעתא הוא וכו' תניא ר' יונתן אומר או לרבות את השבויה ולר' יאשיה דבעי או לחלק הכא לא צריך סברא הוא דנשבר בלא מת נמי חייב דמה לי קטליה פלגא מה לי קטליה כולה וגניבה ואבדה ילפינן לה משומר שכר דפטר בו שבורה ומתה וחייב גניבה ואבדה ולפטור כשבעליו עמו מנלן דכיון דמשומר שכר ילפינן דיו לבא מן הדין להיות כנדון כעין ש"ש מה להלן בבעלים פטור דילפינן לה בהיקשא דילמוד עליון מתחתון כדכתיב וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמוד עליון מתחתון אף כאן בבעלים פטור ולמאן דלית ליה דיו אמרינן וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון

לענין פיטור בעלים ותחתון מעליון לגניבה ואבידה בין לפיטור בין לחיוב ואין משיבין על ההיקש ופשיעה דלא כתיבה בשומר שכר ושואל לחיובא אתי בק"ו משומר חנם ולפשיעה דפטור בכולהו שומרין בבעלים קסבר מקרא נדרש לפניו אשומר שכר ולפני פניו אשומר חנם וכי כתיב אם בעליו עמו בשואל אשומר שכר ואשומר חנם נמי כתיב דמקרא נדרש בסמיכת פרשיות ואף ע"פ שאין היקש מפורש בהן וכי היכי דבשומר חנם דכתיב ביה פשיעה פטור בבעלים דקאי אם בעליו עמו נמי עליה הכי נמי בשומר שכר ושואל דילפי חיובא דפשיעה משומר חנם פטירי בבעלים מדכתיב אם בעליו עמו בשואל דקאי אכולהו חיובי דידיה דפטור כשבעליו עמו וקאי נמי אכולהו חיובי דשומר שכר דאם בעליו עמו פטור וכדאמרינן. ופיטורא דכולהו חיובי בבעלים היינו כשהיו הבעלים עמו בשאלה או בשכירות בשעת שאלה או שכירות אף על פי שלא היו בשעת גניבה או שאר חיובי כדתניא התם ממשמע שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם איני יודע שאם אין בעליו עמו ישלם אלא מה ת"ל בעליו אין עמו ישלם לומר לך היה עמו בשעת שאלה אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה היה עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בשעת שאלה והכי אשמועינן קרא בעליו אין עמו בשעת שאלה אע"פ שהיה עמו בשעת שבורה ומתה חייב ולא תימא איפוך שתפטור בשעת שבורה ולא בשעת שאלה דכתיב וכי ישאל איש מעם רעהו ומשמע דאשעת שאלה קפיד דמעם רעהו משמע ולא רעהו עמו שלא נשאל לו ועלה מסיק קרא שלם ישלם אלמא אשעת שאלה קפיד ואפ"ה צריכי בעליו עמו (ול"ש בבעלים) ובעליו אין עמו דאי לאו הנך הוה אמינא האי אורחיה דקרא הוא לאישתעוי הכי ולא שנא בבעלים ול"ש שלא בבעלים חייב והשתא דגלי סיפא דבבעלים פטור ואחד מינייהו קאי פטור ולא על חבריה ילפינן מדכתיב מעם רעהו גילוי מילתא דבשעת שאלה קפיד קרא כי היכי דלא תימא איפוך.

## הלכה ד

**אין** השואל רשאי להשאיל ולא השוכר להשכיר כדאמ' פרק אלו מציאות ופרק כל הגט כאן שנה ר' וכו' משום דלא לצורך אחרים השאילה לו ונמצא עובר על דעתו. עבר ומסר לשומר אחר אפילו מיעט בשמירה וטען שומר השני שנאנס אם יש לו עדים פטור אם אין לו עדים חייב השומר האחד ואינו נאמן שומר השני בשבועה אם לא כשהיה דרך הבעלים להפקיד אצלו ולא מיעט בשמירתו ואם הוסיף בשמירה יחזירו דמי הפרה לבעלים דאין השוכר עושה סחורה בפרתו של חברו כדתנן במתניתין פרק המפקיד לר' יוסי וכו':

# פרק ב

## הלכה א

**שלשה** דינין של ד' שומרים אינם אלא במטלטלין של ישראל ושל הדיוט וכדתנן פרק הזהב ובגמרא מנא הני מילי דת"ר כי יתן איש אל רעהו כלל כסף או כלים פרט וגונב מבית איש חזר וכלל ואי אתה דן אלא כעין הפרט שהוא מטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות ועבדים שהוקשו להם כדכתיב והתנחלתם אותם לבניכם לרשת אחוזה וגו' ויצאו שטרו' שאין גופן ממון והקדשות רעהו אמר רחמנא ולא של הקדש וכיון דכתיב רעהו אין הגוי בכלל ובשומר שכר נמי כתיב כי יתן איש וכו' לכלל ופרט וכלל רעהו למעוטי הקדש וגוי ושואל נמי הוי כוותיהו. [אלא דלא הוזכרו שואל ושוכר במיעוטא דהני משום דלא שייך שאלה בקרקעות ובשטרות על הרוב ושכירות לא שייך בשטרות וכן לא שייך שאלה ושכירות בהקדש כן כתב רבי עובדיה ז"ל בפירוש המשנה במסכת שבועות (פ"ו מ"ה)] ואם פשע אחד מהשומרים באחד מדברים הללו חייב דהוי כמזיק בידים לדעת הרב ז"ל. ומחובר לקרקע אפילו אינו צריך לקרקע הוי כקרקע כדתנן פרק שבועת הדינים דאין חכמים מודים לו לרבי מאיר דאמר יש דברים שהן בקרקע ואינן כקרקע ואמרינן התם ובפרק השואל דבענבים העומדות ליבצר פליגי דרבנן סברי לאו כבצורות דמיין לענין שומרים ולשבועה כיון דלענין שבת לאו כבצורות דמיין לכולי עלמא והא דאמרינן בעלמא כל העומד ליבצר כבציר דמי הכא שאני דכולהו קראי קפדי אמטלטלין תלושין ככסף או כלים. הפקיד הקדיש ופדאו או איפכא שהקדישו אחר שהשאילו או שהפקיד גוי ונתגייר בעי' תחלתן וסופן נכסי הדיוט וישראל כדדרשי' במכילתא כי יתן איש אל רעהו וגו' ישלם שנים לרעהו ולא להקדש וגוי כדא' ומשמע דבעינן רעהו בשעת נתינה ובשעת תשלומין.

## הלכה ו

**אחד** האיש ואחד האשה בדיני השומרים כדאמרינן פרקא קמא דבבא קמא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וגו' השוה הכתוב אשה לאיש לכל הדינים שבתורה דלפניהם כולן בכלל. קטן שהפקיד נשבעין לו שבועת שומרים לדעת הרב ז"ל כיון ששבועת שמא היא אינה על טענת קטן דאמרינן בעלמא אין נשבעין על טענת קטן דאף על גב דמקרא דהכא ילפינן לה מדכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגו' לא לענין שומרים פטרו הכתוב כיון ששבוע' של שמא היא אלא עירוב פרשיות שנו כאן.

### הלכה ח

**כדרך** שתקנו משיכה בלקוחות תקנו בשומרים להתחייב בשמירה ואם אמר הנח לפני הרי זה שומר חנם כיון שהניחה ברשותו. דין שבועת שומרים אפילו בלא עדים דלא איברו סהדי אלא לשקרי ואין אומרין מגו שיכול לומר לא קבלתי שום דבר שיהא נאמן בלא שבועה ושבועת שומרים אין צריך הודיה במקצת כדכתיב וגונב מבית האיש וגו' ולקח בעליו ולא ישלם אפילו על שוה פרוטה דהוי ממון נשבעין דאף על גב דמכסף או כלים ילפינן שני כסף עירוב פרשיות כתיב כאן ואינו אלא בטענת מודה מקצת.

### הלכה ט

**כל** תנאי שבממון או בשבועות של ממון קיים ואין צריך לא קניין כיון שהתנה בשעת המסירה ולא עדים כיון שהם מודים וכדאמרינן סוף פרק השוכר את הפועלים דלא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה אפילו לר' מאיר משום דמעיקרא לא שעבד נפשי' אלא במה שהתנה ולא ירד לתורת שומרים אלא למקצת. טען שהיה שם תנאי והשומר מכחיש נשבע שבועת שומרים כדינו ומגלגל שלא היה שם תנאי המחייבו דגלגל מדאוריתא כדילפינן בעלמא מדכתיב אמן אמן. טען שלא נעשה שומר או לא היו דברים מעולם או החזרתי אין כאן שבועת שומרים:

## פרק ג

### הלכה א

**שומר** שטען שנאנס במקום שעדים מצוים יביא ראיה ויפטר משבועה ואם לא יביא ראיה ישלם כדדריש איסי סוף האומנים ומת או נשבר או נשבה אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ואם לא הביא ראיה אינו נפטר בשבועה אלא ישלם דלא פטר בשבועה אלא כשאין רואה שאין עדים מצויים שם.

### הלכה ב

**שבירת** חבית על ידי המעבירה ממקום למקום לא הוי אונס גדול אלא כגניבה ואבידה ומשלם מן התורה וכל שמשלמים דמים משלמים כמה היתה שוה ביום החזרה.

### הלכה ד

**שני** זאבים שבאו לרועה וטרפו הרי זה אונס ושני כלבים אינם אונס ולא הוי כנשבר או מת וכדתנן במתניתין התם סוף פרק השוכר את הפועלים. ליסטים מזויינין הוי אונס וכן ארי ודוב ונמר וברדלס ונחש הוי אונס דומיא דנשבר או מת והיינו בזמן שבאו מאליהן אבל הוליכן הוא למקומם או הביא הליסטים בהגרותו עמו חייב לשלם ואם היה יכול

השומר להביא רועים שומר חנם בחנם ושומר שכר בשכר ולא הביא חייב לשלם. רועה שהניח עדרו ובא לעיר ובאו זאבים וטרפו אומדים אם לא היה יכול להציל על ידי הרועים אם היה שם פטור.

### הלכה ט

**סגף** הבהמה ומתה לא הוי אונס העלה לראשי צוקין או שהיה יכול למנעה ולא מנעה ונפלה ומתה או נשברה חייב שתחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב דבתר מעיקרא אזלינן והרי פשע דנשבר או מת דפטר רחמנא היינו שמת שלא מחמתו ואם פשע בה ומתה שם כדרכה אין יציאתה גרמה לה דכיון דמתה כדרכה מה לי הכא מה לי התם ופטור אבל נגנבה משם ומתה ביד הגנב חייב דיציאתה גרמה להגנב והרי היתה אבודה ביד הגנב כדאמרינן התם פרק המפקיד:

## פרק ד

### הלכה א

**השוכר** חמור להוליכו למקום אחד או פרה לחרוש בה במקום אחד ושנה והוזק החמור או נשבר הקנקן של הפרה שחורשין בו אם היה השינוי סבת ההיזק חייב דלא הוי אונס כיון ששנה. ואם הוסיף על משא האדם אחד משלשים שלא מדעתו חייב בנזקו ושוכר בהמה סתם לא ישנה ממנהג המדינה:

## פרק ה

### הלכה א

**המשכיר** לחבירו חמור או ספינה או בית החיוב והפטור כמו שכתב הרב ז"ל מהמשנה וגמרא הוא מן התורה דסברא היא דבכה"ג חייב ובכה"ג פטור ודינין אלו פרק האומנין:

## פרק ו

### הלכה א

**המשכיר** בית לחבירו מה שהוא משתמש בו ומה שחייב לעשות במה שחייב המשכיר הכל מן התורה ומסברא וכן זמני השכירות והיציאות מן הבית:

## פרק ז

### הלכה א

**כל** תנאי שבממון קיים כדאמרינן לעיל וכל קרקע הידוע לא' הוא בחזקתו והמע"ה כדילפינן בעלמא והשבועות מדרבנן:

## פרק ח

### הלכה א

**השוכר** או החוכר או המקבל מה שחייב לעשות הוא ומה שחייב בעל הקרקע ומה שיזרעו בקרקע ודיני בית השלחין בשיבש המעין או נקצץ האילן של בית האילן מה שהוא מוכר וכן אם אכלה חגב או נשתדפה השדה שקבל ומה שהוא מנהג המדינה לענין הקצירה או עקירה או חרישה ומה שנותן לו חכירותו מתוך השדה או הכרם או ממקום אחר ומה שזורע בשדה ומה שאינו זורע ומה שיש לו למקבל בשבח השדה ומה שמקבל עליו בעל השדה בנטעים וחיוב המקבל ליטפל בשדה או חוכרה כל דינין אלו מן התורה דרך סברא או מנהג המדינה:

## פרק ט

### הלכה א

**שכירות** הפועלים הכל כמנהג המדינה ומה שביניהם לבעל הבית או לשלוחו הדין כמו שכתב הרב ז"ל מן הגמרא דסברא הוא דדינא הכי. פועל חוזר בו בחצי היום בדבר שאינו אבוד דכתיב כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים ושמין לו מה שעשה או מה שעתיד לעשות אם היה קבלן. וכל שאר הפרק דיניו נלמדין דרך סברא ומציאת פועל לעצמו אם לא כששכרו למציאות:

## פרק י

### הלכה א

**המלוה** את חברו על המשכון בכל גוונא הוי שומר שכר כדתנן התם פרק האומנין ובגמרא מסקינן טעמא משום פרוטה דרב יוסף דמצוה קעביד דהלוה לחברו ומשום דמצוה קא עביד מיפטר מלמיתב ריפתא לעניא דקי"ל העוסק במצוה פטור מן המצוה ולהכי הוי שומר שכר דכיון דבשעת הלואה נשכר בפרוטה דרב יוסף נמצא שהוא שומר שכר עליו לעולם כמו שכתב בנימוקי יוסף בשם הרשב"א ז"ל והראב"ד ז"ל כתב דכל

שעתא נמי הוי שומר שכר מפני שממתין לו ואינו מוכר המשכון ליפרע ממנו דמשמע שהוא פטור מפרוטה לעני כל זמן המשך המשכון בידו כמו שכתבו שם.

### הלכה ב

**שמור** לי ואשמור לך הוי שומר שכר וכן בשאלה וחייב כשאינם בבעלים וכדאיתא התם.

### הלכה ג

**כל** האומנין שומרי שכר הן בההיא הנאה דקתפיס המלאכה עד שיתן לו שכרו הוי כשומר שכר כדאמר' התם ואם אמר טול שלך והבא מעות או כבר גמרתיו מעתה הוי שומר חנם. נתן לאומנין וקלקלו חייבים שהם שומרי שכר וכל החיוב והפטור של האומן מטעם זה:

## פרק יא

### הלכה א

**מצות ריב** ליתן שכר השכיר בזמנו דכתי' ביומו תתן שכרו וגו' ואף על גב דבשכר לילה כתיב סבירא ליה לרב ז"ל דבלילה עובר בשל יום ובשל יום עובר אף בשל לילה ואם כן עשה דביומו תתן שכרו הוא על כל שכיר:

**אזהרת שז** שלא יאחר שכר שכיר אחר זמנו דכתיב ולא תבא עליו השמש ואין לוקין על לאו זה שהרי הוא חייב לשלם דקי"ל פרק אלו הן הלוקין דכל המשלם אינו לוקה. אחד שכר האדם או בהמה או כלים חייב ליתן ועובר כדתנן במתני' פרק המקבל דף קי"א ובגמרא אין לי אלא שכר אדם מנין לרבות בהמה וכלים תלמוד לומר בארצך כל שבארצך. וגר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואם איחר אינו עובר בלא תעשה משום בל תלין כדתנן במתני' וכתנא דבי רבי ישמעאל וילפינן בהמה וכלים ללא תלין מדכתיב ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר כל שפעולתו אתך ואפילו בהמה וכלים דאתך קרא יתירא הוא וכתיב ברישיה דהאי קרא לא תעשק את רעך וגו' ודרשינן רעך ולא גר תושב.

### הלכה ב

**כל** הכובש שכר שכיר כאלו נוטל נפשו כדכתיב ואליו הוא נושא את נפשו ועובר בארבע לאוין ועשה משום בל תלין האמור בת"כ והוא הדין לא תעשק ולא תגזול דכתיב גביה ומשום לא תבוא עליו השמש דכתיב בכי תצא ומשום עשה דביומו תתן שכרו. שכיר יום גובה כל הלילה ונאמר עליו לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר ושכיר לילה גובה כל היום ונאמר עליו ביומו תתן שכרו ושכיר שעות ביום של יום גובה כל היום

ונאמר עליו ביומו תתן שכרו ושכיר שעות של לילה כל הלילה כרב דאמר הכי התם דכיון שכלתה שכירותו מחצות איכא משום לא תבוא ושכיר שעות בלילה נמי לכשיעלה עמוד השחר עובר משום בל תלין דהא נשתעבד לו קודם לכן וכן שכיר שבת או חודש או שנה או שבוע יצא בלילה גובה כל אותו הלילה דהא נשתעבד לו קודם כרב כדאמר' דאתי כרבי יהודה לגבי רבי שמעון. וכל שהכלי ביד האומן אפילו שגמרו אינו עובר וכשנתנה לו בחצי היום כיון ששקעה עליו חמה עובר משום בל תלין דהוי כשכיר שעות ביום דקבלנות כשכירות הוא כדפשיט התם רב ששת דעובר דאין אומן קונה בשבח כלי ושכירות הוא דאי הוה קונה הוה הלואה ולא שם שכירות.

## הלכה ד

**שליח** שאמר לפועלים שכרכם על בע"ה הוא אינו עובר לפי שאין פעולתו עליו ולא קרינא ביה פעולתו אתך ובעל הבית אינו עובר משום שלא שכרו ולא קרינא ביה שכיר גביה ואם אמר שכרכם עלי שכרו עליו הוא וכן כשלא אמר שכרכם על בע"ה מסתמא הוא עליו ונוטל מבע"ה מה שהקנהו כדאיתא התם. אינו עובר אלא בזמן שתבעו ויש לו כדתניא התם לא תלין פעולת שכיר יכול אפי' לא תבעו ת"ל אתך לדעתך שלא מדעתו [לא] יכול אפילו אין לו ת"ל אתך שיש אתך יכול אפילו המחהו אצל שולחני ת"ל אתך ולא שהמחהו.

## הלכה ה

**המשהא** עד אחר זמנו אף על פי שכבר עבר בעשה ולא תעשה כדדרשינן התם עד בקר מלמד שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד ממשמע שנאמר לא תלין הייתי יודע שעד בקר הוא דכל לינה שבמקרא לינת לילה היא אפילו הכי חייב ליתן מיד.

## הלכה ו

**שבועת** שבין שכיר ובעל הבית מדרבנן דמדאוריתא המוציא מחבירו עליו הראיה כדילפינן בעלמא ואם יש הודאה במקצת יש שבועה מן התורה:

# פרק יב

## הלכה א

**מצות ריג** שיניח בעל הבית לשכיר שיאכל ממה שהוא עושה בו בגידולי קרקע כדכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן וכתיב כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך וכדתנן פרק השוכר את הפועלים דף פ"ז ותניא כי תבא נאמר כאן ביאה ונאמר להלן ביאה ולא תבא עליו

השמש מה להלן בפועל הכתוב מדבר אף כאן בפועל ואשכחן כרם כל מילי מנלן כתיב קמה כי תבא בקמת רעך וגו' ואי פרכ' מה לקמה שכן חייבת בחלה כרם יוכיח מה לכרם שחייב בעוללות קמה תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן דבר שגידולי קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו כדכתיב ואל כליך לא תתן בסיפי' דקרא דמשמע אלא לכליו של בעל הבית תתן אלמא בשעת מלאכת חיבורן קאי ובקרא דקמה נמי כתיב וחרמש לא תניף אלמא בשעת חרמש קאי אף כל שהוא גידולי קרקע וגמר מלאכה פועל אוכל בו ומשום דאיכא למיפרך מה לצד השוה שכן יש בהם צד מזבח יין לנסכים וסלת למנחות ילפינן מדכתיב וחרמש לרבות כל בעלי חרמש ומשום דאיכא דלאו בר חרמש כגון מוסק בזתים וגודר בתמרים דרשינן ליה מקמה לרבות כל בעלי קומה העומדים בקומה בארץ והכל בכלל ואף על גב דקמה מחייב השתא דאתי חרמש ואיתרבי ליה כל דבר חרמש אף על גב דלא מחייב בחלה קמה למה לי לרבות כל בעלי קמה כדאמרינן והשתא דנפקא לן מחרמש ומקמה קרא דכי תבא בכרם רעך למה לי להלכותיו לא תבא בכרם וכו' בפועל מיירי דנאמר כאן ביאה וכו' כדאמרינן לעיל וכולי קרא דרשינן ליה.

## הלכה ב

**העושה** בתלוש שהוא גידולי קרקע אינו אוכל אלא עד שלא יגמור עבודתו והעושה במחובר בקוצר ובוצר אינו אוכל אלא כשיגמור כגון שימלא הסל כשהוא בוצר כדתנן התם במתני' ואמרינן בגמרא אדם שאוכל בתלוש מנא לן דכתיב קמה קמה שתי פעמים אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לאדם בתלוש ור' אמי אמר לא צריך קרא דכתיב כי תבא בכרם רעך מי לא עסקינן ששכרו לכתף ואמר ליכול ורבינא נמי אמר לא צריך קרא דכתיב לא תחסום שור בדישו מכדי כל מילי איתנהו בחסימה דילפינן שור שור משבת דכתיב ביה וכל בהמתך ואם כן ליכתוב רחמנא לא תדוש בחסימה שור דכתב רחמנא למה לי לאוקושי חוסם לנחסם ונחסם לחוסם אדם לשור ושור לאדם לענין אכילת פועלים מה חוסם אוכל במחובר אף נחסם ומה נחסם אוכל בתלוש בשעת מלאכה אף חוסם כשהוא פועל אוכל בתלוש בשעת מלאכה:

## הלכה ג

**אזהרת שח** שלא יאכל השכיר במחובר לקרקע בשעת מלאכה כדכתיב וחרמש לא תניף על קמת רעך ר"ל כשאתה עוסק במלאכה לא תניף חרמש לאכילתך אלא אחר שעשה מלאכה במלוי הסל לפירוש הרב ז"ל וכדכתיב וקטפת מלילות בידך:

**אזהרת שט** שלא להוליך בידו ממה שעושה או ליקח יתר על אכילתו לתת לאחרים

כדכתיב ואל כליך לא תתן ואין לוקין על לאו זה שאם לקח מה שאין לו בו זכות חייב לשלם.

## הלכה ד

**החולב** והמחבץ והמגבן אינם אוכלים כדתניא התם מה דיש מיוחד שגידולו קרקע וכו' ואף על גב דכתיב כי תבא בכרם רעך דהוי גידולי קרקע כיון דכתיב קמה לרבות כל בעלי קומה הוה אמינא דליחייב נמי דלאו גידולי קרקע נינהו קמ"ל. המנכש בבצלים ושומים ושומרי גנות אינם אוכלים כדתניא נמי התם מה דיש שהוא מיוחד שבשעת גמר מלאכה ופועל אוכל בו יצא מנכש וכו' ואף ע"ג דכתיב ואל כליך לא תתן דהוא גמר מלאכה איצטריך דיש דאף על גב דמשליף קטיני מביני אלימי והרי נותן לכליו של בעל הבית הא סוף לאו גמר מלאכה היא דעקר פעולה משום תיקון גדולים הוא שהם מחוברים ועומדים.

## הלכה ה

**אין** הפועל אוכל אלא מדבר שעדיין לא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה כדילפינן התם מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר היכא דלא שייך חלה כבודל בתמרים ובגרוגרות והיכא דשייך חלה לא חשוב אלא שנגמרה מלאכתו לחלה. אין הפועל אוכל בשל הקדש דכתיב בכרם רעך ואכלת ולא של הקדש היה עושה בידיו ולא ברגליו או איפכא ואפילו בכתפו דאינו מזיז ידיו ורגליו הרי זה אוכל כדתנן במתני' התם דף צ"א ובגמרא מאי טעמא כי תבא בכרם רעך בכל מאי דעביד.

## הלכה י

**היה** עושה בענבים לא יאכל בתאנים או איפכא דכתיב בכרם ואכלת ענבים והעושה בגפן זה אינו אוכל באחרת דממה שהוא נותן לכליו של בעל בעי' כדאיתא התם. לא יאכל ענבים ודבר אחר לטבול ענבים במלח למתקן שיאכל הרבה דכתיב ענבים אסור למוץ בענבים דכתיב ואכלת ולא מוצץ ולא יהבהבו ויאכל דהוי כענבים ודבר אחר דהבהוב ממתק טעמן ואכילה גסה ממעטינן לה מדכתיב שבעך. ויש לו לאכול אפילו יותר מכדי שכרו דכתיב כנפשך שבעך. ועד שלא הילכו שתי וערב בגת אינם שותים יין דהוי עושין במין זה ואוכלים במין אחר עד שיהלכו שתי וערב דהשתא עושין בענבים ויין. ולא זכתה תורה לאכול אלא לפועל עצמו לא לבניו אפילו מחלקו דכתיב ואל כליך לא תתן ומה שהוא אינו אוכל הוי כנותן לכליו להוליכו לביתו ואפילו הוא נזיר אינו נותן חלקו להם.

### הלכה יד

**יכול** פועל לפסוק עליו שלא יאכל אף על פי שזכתה לו תורה הרי הוא מוחל ואינו יכול לפסוק על קטנים דמשל שמים הוא אוכל במתנת גמילות חסדים כשאר מתנות עניים:

## פרק יג

### הלכה א

**אזהרת שי** שלא יחסום שור בדישו דכתיב לא תחסום שור בדישו וגו' אלא מניחה שתאכל כל זמן שעושה בגידולי קרקע בין במחובר בין בתלוש דכתיב בדישו דהוי גידולי קרקע ותלוש וילפינן למחובר מדהוה ליה למכתב לא תדוש בחסימה כדאמר' לעיל וכתב לא תחסום שור לאקושי חוסם לנחסם מה חוסם אוכל במחובר אף נחסם אוכל במחובר ואוכל ממשאוי שעל גבה עד שתפרוק שהרי עושה השור מלאכה בגידולי קרקע ואחד דישה ואחד כל מלאכות שבגידולי קרקע אחד שור ואחד כל מיני בהמה וחיה טמאים או טהורים כדתנן סוף פרק הפרה ואחד שור ואחד כל בהמה וכו' לחסימה דיליף בגמ' דבדברות אחרונות הוסיף שור וחמור והלא היו בכלל וכל בהמתך הכתוב בצידן אלא שור אתא לאגמורי שור שור לחסימה דחיה ועוף כיוצא בו מדכתיב וכל בהמתך וכל משמע ריבויה ואחד דישה ושאר מלאכות של גידולי קרקע כי דייש שהוא גידולי קרקע ולא נאמר בדישו אלא בהווה. החוסם את הפועל פטור כדילפינן מדכתיב כנפשך מה נפשך אם חסמת פטור אף פועל אם חסמת פטור דלא תימא קל וחומר דאי אתה מצווה להחיותו ואתה מצווה על חסימתו. חסמה קודם לכן וחסמה בקול חייב דלא תימא שור בדישו אמר רחמנא דלא קאמר לא תדוש בחסימה וכדאמ' בכהנים יין ושכר אל תשת וגו' בבואכם הא מישתא ומיעל שרי אלא מה התם בשעת ביאה לא תהא שכרות הכא נמי בשעת דישה לא תהא חסימה וחסימה בקול חייב כרבי יוחנן התם ד"צ דעקימת פיו הוי מעשה ללקות והוי ליה לאו שיש בו מעשה דבדבור נעשה מעשה. שכר בהמה ודש בה בחסימה לוקה ומשלם דקודם שיבוא לידי מלקות בחסימה בא לידי תשלומי מזונותיה שהו' משעת משיכה. והדש בפרתו של גוי עובר משום דלא תחסום שור בדישו דשור קאמר רחמנא לא שנא דישראל ולא שנא דגוי וגוי הדש בפרתו של ישראל אינו עובר הישראל דלא תחסום אישראל הדש קא מזהר לא אגוי ואם אינה נהנית באכילתה ומנעה מותר שלא הקפידה תורה אלא הנאתה וסתם דיש לאו בתרומה ומעשר משתעי קרא דאין תרומה ומעשר סתם אלא מן המירוח ואילך כדכתיב כדגן מן הגורן אבל בדמאי וגידולי תרומה עובר דדבר תורה חולין גמורין הן: